

Відгук

про дисертаційне дослідження **Сє Ліфен**

«Методика розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки»,

подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

В дисертаційному дослідженні Сє Ліфен порушується актуальна науково-педагогічна проблема розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки. Викладено сутність авторської методики, спрямованої на розв'язання означеної проблеми. Специфіка прояву виконавської волі розкривається в контексті диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва і актуалізована в особистісному та професійному аспектах художньо-педагогічної комунікації. Відомо, що професія музиканта-педагога та хорового диригента належить до кола соціономічних професій, що окреслює актуальність розвиненої волі як особистісно-значущої якості для успішного розгортання багатогранної музично-виконавської та педагогічної діяльності. Зазначене увиразнило ракурс дисертації у площині науково-теоретичного обґрунтування проблеми розвитку виконавської волі, використання здобутків диригентсько-хорової педагогіки для формування творчої індивідуальності фахівця. Отже, тема дисертації є актуальною і сформульованою коректно.

Дисертаційне дослідження Сє Ліфен входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і складає частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (державний реєстраційний номер: 0120U002017).

Сформульована мета дослідження – розробка, теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка методики розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки вимагала розв'язання низки завдань, які авторкою визначені вичерпно і відображають загальну логіку роботи.

Теоретичну основу дослідження утворюють філософські концепції феноменології волі; психологічні теорії вольової сфери особистості; теоретико-методологічні засади ноологічного, художньо-ідентифікаційного, полікомунікативного наукових підходів; концептуальні дослідження виконавської волі музиканта; теоретико-методичні засади фахової підготовки

майбутніх учителів музичного мистецтва; ґрунтовні праці, присвячені проблематиці хорового диригування і диригентсько-хорової освіти.

В дисертації до наукового обігу вводиться визначення поняття сутності виконавської волі, обґрунтовано її теоретичний смисл у контексті диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, окреслено перспективи використання цієї категорії в більш широкому мистецькому та освітньому ареалі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Обґрунтованість наукових положень, висновків і результатів дисертаційного дослідження Се Ліфен є вичерпною, що підтверджується розвиненістю методологічної бази дослідження, яка заснована на взаємозв'язку ноологічного, художньо-ідентифікаційного й емерджентного наукових підходів, міжнаукових положень і узагальнень. Поєднання у дослідженні загальнонаукових, конкретнонаукових, аналітичних, педагогічного експерименту, математико-статистичних методів є доцільним, що сприяє успішному розв'язанню завдань дисертації.

Методологічна платформа дослідження Се Ліфен, наукова новизна, теоретичне та практичне значення отриманих результатів дозволяють відзначити логічність, послідовність структури дослідження, вмотивованість кожного з розділів та повноту їх викладу.

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, висвітлено методологічну та теоретичну основи і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, а також особистий внесок здобувача наукового ступеню. Дисертанткою визначено п'ять завдань, спрямованих на досягнення мети дослідження.

Розробляючи у *першому розділі* теоретичні засади дослідження проблеми виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті диригентсько-хорової підготовки, автор розкриває феноменологію волі як предмет міждисциплінарних наукових досліджень. Як відзначається в дисертації, генеза наукової думки щодо поняття «воля» сягає періоду Античності і продовжується в просторі сучасних наук, таких як філософія, психологія, нейрофізіологія, юриспруденція, соціологія, педагогіка та ін. Авторка акцентує філософські та психологічні підходи до тлумачення поняття «воля». Його концептуалізація відбувається через конкретні прояви: вольові процеси, вольові стани, вольову поведінку, вольові зусилля тощо. Ґрунтовний аналіз педагогічних і психологічних досліджень дозволив авторці дисертації висловити думку про те, що воля є чинником самостановлення особистості в професійному аспекті, адже вона забезпечує регуляцію власних емоцій, дій, поведінки і мислення, цілеспрямоване усвідомлене самовдосконалення (с. 57).

Предметом окремого розгляду Се Ліфен є виконавська воля в контексті специфіки диригентсько-хорової діяльності вчителів музичного мистецтва.

Воля, багато в чому, визначає успішність діяльності людини у будь-якій сфері. Ця риса є винятково значущою для представників соціономічних професій, до яких відноситься професія вчителя музичного мистецтва. Як відзначається в дисертації, виконавська воля у хорового диригента є засобом регуляції емоційних станів, що є запорукою успішного здійснення як педагогічної комунікації, так і виконавської реалізації музичних творів (с.75). Викладене вище дозволяє стверджувати про успішне розв'язання Се Ліфен першого завдання дослідження.

У дисертації Се Ліфен визначено та обґрунтовано сутність і структуру виконавської волі в контексті специфіки хормейстерської діяльності вчителів музичного мистецтва. Робота містить обґрунтування дефініції «виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва–хормейстерів» як «індивідуальної базової особистісно-професійної властивості, що забезпечує цілеспрямований регуляційно-спонукальний вплив щодо мобілізації особистісно-енергетичних, художньо-виконавських ресурсів учасників хорового колективу в процесі емоційно-духовної консолідації задля досягнення максимально бажаного результату інтонаційно-виконавського емоційно-образного втілення змісту хорового твору в умовах художньо-педагогічної полікомунікації» (с. 76). На наш погляд, це визначення є глибоким і науково цінним.

Структура феномену, який досліджується, складається з мотиваційно-інтенційного (особистісна спрямованість на диригентсько-хорову діяльність, на досягнення бажаного виконавського результату як активізуюче джерело для функціонування і розвитку виконавської волі); інтонаційно-проектувального (спланована практична реалізація творчого ресурсу виконавської волі у роботі над хоровим інтонуванням як основою хорової звучності); комунікативно-енергетичного (здійснення артистично-енергетичного диригентського впливу задля звукового втілення власної художньо-інтерпретаційної концепції музичного твору в процесі художньої полікомунікації); рефлексивно-регулятивного (здійснення слухового моніторингу і спрямування свідомості на особистісні та звукові процеси, які відбуваються під час виконання хорового твору). Вище викладене є свідченням успішного розв'язання другого завдання.

Визначення й обґрунтування методичних засад розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки здійснюється у *другому* розділі. Представлена в цьому розділі методологічна концепція ґрунтується на взаємодії чотирьох наукових підходів. Доведено ефективність використання ноологічного, художньо-ідентифікаційного, полікомунікативного та емерджентного підходів.

На основі визначених методологічних підходів Се Ліфен обґрунтовує актуальні для дослідження художньо-педагогічні принципи: індивідуального освітнього комплаєнсу, посилення художньо-енергетичного резонансу, синергійної інтеграції, інтонаційно-слухового моніторингу.

Підґрунтям авторської методики розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки

стали розроблені в дисертації такі педагогічні умови: стимулювання прагнення здобувачів до отримання задоволення від професійно-особистісного успіху в умовах творчого змагання, ініціація самонаказів щодо подолання невідповідності еталонного та реального хорового звучання задля досягнення найкращого художньо-інтонаційного результату, упровадження прийомів театральної педагогіки як творчого ресурсу досягнення максимального емоційно-експресивного впливу на співаків у процесі інтонаційно-звукового втілення художньо-виконавської концепції хорового твору, ініціація суб'єктної активності здобувачів щодо здійснення симультанного рефлексивного моніторингу диригентсько-хорової діяльності через аналіз і оперативне коригування виконавських зусиль з метою досягнення бажаного звучання. На наш погляд, визначені педагогічні умови розширюють межі сучасних світоглядних уявлень про теорію і практику хорового співу.

Реалізація цих педагогічних умов відбувається на основі залучення відповідних інноваційних методів (дискусійна сесія Тік-Ток-челендж, Тьютор-челендж, вокально-хоровий проект, створення художньо-інтонаційних фреймів, інтонаційного моделювання, слуховий тренінг, творчого виклику, художнє читання, диригентські варіації, руйнування міфу, імпакт-моніторинг, виконавського самоаналізу, практика симультанної уваги, техніка уявного диригування та ін.), які, на наш погляд, збагачують методологічну та понятійну базу хорового музикознавства і педагогіки.

Це становило зміст третього завдання, розв'язання якого, на наш погляд, є одним із безперечних інноваційних здобутків дисертації.

У *третьому* розділі дисертації – розв'язання четвертого завдання – розроблено критерії та показники й встановлено рівні розвиненості виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки. Автором виокремлено такі критерії: особистісно-аксіологічний, інтонаційно-моделювальний, інтерактивно-експресивний, корекційно-когерентний, які, на наш погляд, вичерпно відповідають концептуальній цілісності дослідження. До кожного критерію розроблено низку показників, які повною мірою розкривають їх зміст та концептуальну завантаженість. Зокрема, особистісно-аксіологічний критерій визначено через ступінь прояву хотіння щодо художньо-переконливого втілення виконавської концепції хорового твору, міра прагнення до консолідації учасників хору в єдиний інтонаційно-звуковий потік. Інтонаційно-моделювальний критерій представлено ступенем здатності до якісного оперування інтонаційно-слуховими еталонними зразками, мірою продуктивності використання прийомів вокально-хорового звуковидобування відповідно до інтонаційно-слухових еталонних зразків. Інтерактивно-експресивний критерій характеризується мірою адекватності прояву артистично-емоційної енергії через диригентську техніку задля продуктивного рішення художньо-інтонаційних задач, ступенем здатності до емоційно-експресивного зараження і духовної консолідації учасників хору в художній полікомунікації. Корекційно-когерентний критерій представлено

ступенем продуктивності інтонаційно-слухової симультанності в процесі додання інтонаційно-виконавських недоліків, мірою оперативності знаходження і використання ефективних прийомів інтонаційної корекції і регуляції процесу досягнення якісного художньо-виконавського результату відповідно до інтонаційно-слухових еталонних зразків. На нашу думку, сформульовані показники є змістовними, відповідними для якісної перевірки стану розвиненості виконавської волі.

В дисертації визначено та якісно номіновано три рівні розвиненості виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва-хормейстерів: творчо-інфлюєнтний, лабільно-еклектичний і пасивно-репродуктивний, які відповідно визначаються як умовно високий, достатній і задовільний. Розробка критеріальної-рівневої бази дослідження дозволила ефективно відобразити стан розвиненості виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки на констатувальному етапі експериментального дослідження. Викликають науковий інтерес оригінальні діагностичні методики та творчі завдання (опитувальник «Рівень суб'єктивного контролю» Д. Роттера, тестова методика самооцінки вольових якостей М. Чумакова, «Тест на виявлення ставлення до виконавської діяльності» за В. Петрушиним, «Візуальний тест диригента» та ін.).

Формувальний етап експерименту здійснювався за трьома етапами (консолідаційно-імпульсний, продуктивно-модернізаційний, творчо-верифікаційний), які були спрямовані на актуалізацію та систематизацію знань, а також набутого здобувачем досвіду диригентсько-хорової діяльності; оновлення і поглиблення, знань, умінь і навичок диригентсько-хорової діяльності з урахування вагомості прояву виконавської волі; практичну перевірку, аналіз і усвідомлення отриманого досвіду та реалізації його у музично-виконавській та педагогічній діяльності. Перевірка отриманих результатів здійснювалась за допомогою F^* критерію Р. Фішера, що підтвердило ефективність запропонованої авторської методики розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі диригентсько-хорової підготовки і визначило розв'язання п'ятого завдання.

Безперечним здобутком дисертації Се Ліфен є її наукова новизна, яка виражена в її теоретичній площині (дослідження проблеми розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва-хормейстерів у проекції на їхню диригентсько-хорову підготовку, визначення сутності виконавської волі як індивідуальної базової особистісно-професійної властивості, розробка компонентної структури досліджуваного феномену, методологічної концепції, змістовна сутність якої розкривається через поєднання засад ноологічного, художньо-ідентифікаційного, полікомунікативного і емерджентного наукових підходів).

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення та висновки дисертації викладено у 7 публікаціях автора (1 – у співавторстві), з них: 3 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому зарубіжному виданні, 3 – апробаційного характеру. Кількість публікацій, їх обсяг та зміст, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідають встановленим вимогам. Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, на яких відбувалася апробація дисертації, зміст статей здобувача, в яких відображено основні положення і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають порушену проблему розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки. Вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію і є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом вона відповідає вимогам, що висуває МОН України.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити наступні побажання до представленої дисертаційної роботи:

1. Розробляючи зміст підрозділу «Феноменологія волі як предмет міждисциплінарних наукових досліджень», Ви наводите потужний науковий аналіз розробки категорії волі на основі європейської, української та китайської філософської традиції. Разом з тим, у тексті не здійснений аналіз інтерпретації даного поняття патріархом української філософської думки Г.С. Сковородою, який вивчав розумну волю в контексті духовного розвитку особистості. Долучення до наукового дискурсу ідей видатного вченого є важливим й з огляду на те, що він також був видатним музикантом і педагогом.
2. Досліджуючи наукові підходи та принципи розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової педагогіки, варто було б врахувати ментальну специфіку українського та китайського народу та її віддзеркалення у становленні вольової складової диригента.
3. Розробляючи педагогічні умови і методи розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової педагогіки, цікаво було б ознайомитись з позицією автора щодо існування компенсаторних механізмів фахової діяльності диригента в таких ситуаціях, коли воля людини виявляється не досить яскраво.

Натомість висловлені зауваження та запитання мають рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів результати виконаної Се Ліфен роботи.

Загальний висновок

Спираючись на вищезазначене, з урахуванням наукової новизни викладених у роботі положень, теоретичної та практичної значущості досягнутих у ній результатів, можна стверджувати, що дисертація «Методика розвитку виконавської волі майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорової підготовки» має завершений, цілісний, авторський характер і відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015, №1159 від 31.12.2015, №567 від 30.12.2015, №943 від 20.11.2019) та Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167, а її автор – Се Ліфен заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедри мистецьких дисциплін і
методик навчання

Університету Григорія Сковороди в Переяславі

підпис Мартинюк А.К.
Засвідчую:
Нач. ВК *В.В. Пастушків*